

ביאורים בספר התניא

ביאורים והעשרת ההתבוננות בספר התניא

לפי סדר השיעור היומי

ערוכים מכל כתיבי כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש שליט"א מה"מ

יום ג (כו אד"ש)

"שהוא בעל שכל ובחירה ובדעת ידבר"

לפי שיש לו בחירה, להיותו מושרש בעצמות כו'.

(התוועדויות תשי"ז ח"א עמ' 261)

*

שעלה ברצונו להיות נחת רוח לפניו דוקא כאשר האדם מתגבר על הנסיונות כו', ובכללות, שיש לפניו שני דרכים, אשר על שניהם אומר הקב"ה "ראה נתתי לפניך", ואעפ"כ בוחר הוא בדרך החיים, למלא את רצונו ית'.

(התוועדויות תשי"ז ח"ב עמ' 295)

"עכ"פ שיהיה רצונו שבמוחו ותעלומות לבו מסכים ומתרצה בריצוי גמור באמת לאמיתו למסו' נפשו בפועל ממש על יחוד ה'"

שהרי אפילו קל שבקלים, כששומע שיש דבר שיכול לנתק אותו מהקב"ה, אזי מוסר נפשו בפועל על קידוש השם, אע"פ שכל ימיו היתה אצלו הנהגה הפכית, והיינו, לפי שענין זה נוגע בבחינת היחידה שבנפש, שמצדה מתבטלים כל הקליפות, מניעות ועיכובים כו'.

(התוועדויות תשי"ז ח"ב עמ' 301)

"וכך הן על ד"מ היראה והאהבה הטבעיות המסותרות בלב כל ישראל כי הן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע בנפשותינו כנז"ל"

ולכן בתחלת היום מזכירין זכות אבות, שזהו שלאחרי מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל, דאהליך ומשכנותיך הם תורה ותפילה, שהוא תחלת עבודת כל היום, אומרים "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך", בזכות אברהם, דפירוש זכות הוא כמ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר שהוא מלשון זכות, וזכות אברהם היינו הנקיות והבהירות (ריינקייט און קלאַרקייט) שפעל אברהם בעולם, וענין זה נרמז בתיבות ברוב חסדך, לפי שעיקר עבודתו היתה בענין החסד, דהגם שאברהם אבינו זקן ויושב ביישיבה היה, וקיים כל התורה עד שלא ניתנה, ולמד ולימד (כדמוכח גם ממחז"ל שאליעזר עבד אברהם היה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים), מ"מ, עיקר עבודתו היתה בענין החסד, ולכן נקרא אברהם אוהבי, וכדאיתא בספר הבהיר והובא בפרדס שאמרה מדת החסד לפני הקב"ה מימי היות אברהם בארץ לא הוצרכתי לעשות מלאכתי שהרי אברהם עומד ומשמש במקומי. ואח"כ אומרים אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך, בזכות יצחק, שעבודתו היתה בקו הגבורה, כמ"ש ופחד יצחק. ואח"כ אומרים ואני תפילתי גו' עת רצון, בזכות יעקב. וזהו שמזכירים בהתחלת היום זכות אבות, והרי ענינם של האבות ישנו בכאור"א מישראל, כמבואר בתו"א בפירוש הכתוב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, שוארא הוא גם לשון עתיד שהוא לשון הווה,

שתמיד יש בחינה זו בכל אדם, והיינו, שמצד ענינם של האבות שישנו בכאו"א מישראל נעשה הענין דוארא, גילוי אלקות, בכאו"א מישראל.

(סה"מ תשי"ח עמ' שי, שיא)

יום ד (כז אד"ש)

"ולכן זאת היא עבודת המלאכים תמיד יומם ולילה לא ישקוטו לעמוד ביראה ופחד וכו' והיינו כל מחנה גבריאל שמהשמאל ועבודת מחנה מיכאל היא האהבה כו'"

ויוכן זה בעבודת המלאכים, דכתיב בעמדם תרפינה כנפיהן, שהו"ע עבודת המלאכים באהבה ויראה, כמו גבריאל ביראה ומיכאל באהבה, בחינת יש מי שאוהב, שיש בזה ב' פירושים, פירוש הא', שהוא בחינת יש, ועובד עבודתו באהבה כו', ופירוש הב' (שהוא בעומק יותר), שגם האהבה עצמה היא בבחינת ישות.

(סה"מ תשי"ט עמ' קכא)

"אבל בעולם הבריאה מאירות שם חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה"

וגם בבריאה, עלמא דאתכסיא, בדוגמת דגים שבים, ששם מרגישים שכל חיותם הוא אלקות, מ"מ, הרי זה ידיעת המציאות בלבד, ולא השגת המהות, ודוקא באצילות הו"ע גילוי המהות.

(סה"מ תשי"ז עמ' רצה)

"וכדאיתא בתיקונים דאימא עילאה מקננא בתלת ספירן בכרסיא שהוא עולם הבריאה"

כסא הכבוד: בכסא הכבוד עצמו ישנם שני ענינים: א) כסא. ב) כבוד. "כסא" הוא מלשון כיסוי, כמ"ש בספרים. "כבוד" פירושו שהכסא מוסיף כבוד. ועד"מ במלך בשר ודם, שעיי"ז שיושב על כסא כבודו הרי זה מוסיף כבוד. לכאורה הרי הם ענינים הפכיים, כי כבוד בא ע"י התגלות דוקא. בשעה שהמלך מגלה את גדלותו, הרי הוא מטיל פחד על כולם, וכולם נותנים לו כבוד. משא"כ בשעה שהוא נחבא ונסתר, אין זה פועל כבוד כלל, ואדרבה. וא"כ, מהו החיבור ד"כסא הכבוד", הרי אלו ענינים הפכיים?

אך הענין הוא, כלשון המגיד, שאם היה מאיר רוב וגודל הבהירות שלמעלה, לא היו נבראים יכולים לקבל ממנו. ולכן מוכרח להיות כיסוי המעלים ומסתיר על הבהירות. אבל אין זה העלם והסתר לגמרי, אלא רק מעלים ומסתיר על האור שלמעלה ממה שהנבראים יכולים לקבל, ועיי"ז מתגלה האור שבערך הנבראים, וגילוי זה פועל בהם שיתנו כבוד להקב"ה.

וזהו ג"כ ענין הכסא כפשוטו, על כסא יושבים, וידוע ששישיבה הוא ענין השפלה. כשאדם עומד הרי הוא גבוה יותר, וישיבה היא השפלה. וזהו ענין כסא הכבוד, שהקב"ה מצמצם ומשפיל את עצמו לנבראים.

על כך מורים גם האותיות "כסא" ב"כסא הכבוד" – כס אל"ף: האל"ף – אור אין-סוף ברוך הוא, אלופו של עולם – מתכסה בה"כס", ועיי"ז מתגלה לנבראים.

וזהו ענין כסא הכבוד – החיבור דהקב"ה עם נבראים, ראשית התגלות אור אין סוף ברוך הוא בנבראים (כידוע דכסא הכבוד הוא בבריאה, עולם הכסא).

(התוועדויות תשי"ז ח"ב עמ' 121)

"דרך העמוד שמג"ע התחתון לג"ע העליון"

עולם וג"ע הם באין ערוך זל"ז, וכמו האין ערוך שבין נברא לבורא כנ"ל. וזהו ג"כ הטעם שמצינו שהעליה מעולם

לג"ע היא ע"י הטבילה בנהר דינור כדי לישכח חיזו דהאי עלמא, שאז דוקא אפשר להיות העליה בג"ע, והיינו לפי שהעליה, מעולם לג"ע היא עליה שבאין ערוך, שהרי בעליה מדרגא לדרגא שבערך זל"ז אין צריך לשכוח על מדריגה הקודמת, ואדרבה, ההשגה במדריגה הקודמת היא הכנה והקדמה שע"ז יוכל להשיג במדריגה היותר נעלית. וע"ד שמצינו שאחרי ארבעין שנין קאי איניש אדעתא דרביה, היינו, שדוקא ע"י ההתבוננות בהשכל שקיבל מהרב לפני ארבעין שנין, ובכל מה שלמד והשיג בשכל זה במשך ארבעין שנין, הנה ע"ז דוקא קאי אדעתא דרביה, שמגיע לעומק ופנימיות השכל. וכן הוא בכללות ההשתלשלות דסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שהעליה מדרגא לדרגא היא דוקא ע"י הקדמת ההשגה בהמדריגה הקודמת, וכמו העליות בדרגות הסולם, שכל זה הוא בעליות שבערך זל"ז. וכיון שבעליה מעולם לג"ע צריך לשכוח חיזו דהאי עלמא, הרי מובן שזוהי עליה שבאין ערוך. וכן הוא גם בעליות ממדריגה שבג"ע גופא, דאף שכל המדריגות נכללים בשם ג"ע, מ"מ הרי הם באין ערוך זה לזה, וטעם הדבר, דכיון שג"ע הוא מבחינת היסוד שהוא סוף עולמות הא"ס כנ"ל, היינו שהאור הוא בבחינת בל"ג, לכן הנה כל מדריגה שבג"ע היא בבחינת בל"ג לגבי מדריגת הג"ע שלמטה ממנה, ולכן גם בעליות שבג"ע גופא צריך להיות ביטול השגת מדריגה הקודמת, כידוע בענין נהר דינור והעמוד שבג"ע גופא, שזהו לפי שהעליות הם בבחינת אין ערוך.

(סה"מ תשי"ט עמ' קכט)

"להתענג על ה' וליהנות מזיו השכינה"

הנה, מעלת הג"ע מצד עצמו הוא שיש בו גילוי שם הוי'. ועם היות שגם בעולמות נאמר שם הוי' הרי נת"ל שהגילוי בעולמות הוא ע"ד שילוב הוי' באד', היינו שבעיקר ובהתגלות הוא שם אד', ושם הוי' הוא בהעלם, אבל בג"ע מאיר שם הוי' בגילוי, והו"ע גילוי מהות אלקות. ועוד זאת, שנוסף על גילוי שם הוי' שמאיר בהגן, ישנו ענין נעלה יותר, והו"ע המשכת בחינת עדן בהגן, שזהו מ"ש אז תתענג על הוי', שגם התענוג שלמעלה מהוי' יומשך בשם הוי'. ויובן זה מענין התענוג בנפש האדם, שנמשך בכח השכל, ובשכל גופא המשכתו היא בכח החכמה, שכאשר ממציא איזה שכל הרי הוא מתענג בזה, והיינו דוקא בשעת המצאת השכל, אבל אח"כ כאשר השכל נתיישן, אזי אין לו תענוג בזה. ומזה מובן ב' ענינים. ענין הא', שהשכל והתענוג הם ב' ענינים, שהרי אנו רואים שלאחרי שנתיישן השכל, הנה אף שהשכל ישנו, מ"מ אין לו תענוג, והיינו, לפי שהתענוג והשכל הם ב' ענינים, והתענוג רק נמשך בהשכל. וענין הב', שהמשכת התענוג בהשכל היא בהמצאת השכל דוקא, אלא שבכדי שהתענוג יהיה בגילוי, צריך להיות בזה הבנה והשגה, אבל גם גילוי התענוג בההשגה דבינה הוא כאשר משיג את השכל שהמציא עכשיו דוקא, אבל כשחוזר במחשבתו על איזה שכל והשגה שהשיג במשך זמן קודם, אין לו תענוג בזה, והיינו, לפי שגילוי התענוג הוא בהמצאת השכל דוקא, או עכ"פ בהשגת השכל הנמצא עתה. והנה, גילוי התענוג הוא גם בהכחות שלמטה מהשכל, שהרי התענוג נמשך גם במדות, וכמו אהבה בתענוגים שהו"ע היותר נעלה שבמדות. וכמו"כ ישנה המשכת התענוג גם בבחינת המלכות, שכוללת גם מחשבה דיבור ומעשה, כפי שרואים שיש תענוג גם במחשבה עמוקה, בקול נעים, וכן במעשה, וכמו שהוא למעלה שיש ענין התענוג בהתהוות העולמות (מעשה), ובפרט בר"ה, כידוע שאז צריך להמשיך התענוג משרשו כו'. וזהו אז תתענג על הוי', שהו"ע המשכת התענוג בד' אותיות הוי', באות יו"ד שהוא בחינת חכמה, ובאותיות הו"ה שהם בחינת בינה ז"א ומלכות הכוללת גם מחשבה דיבור ומעשה.

אמנם גם המשכת בחינת עדן בהגן אינה המשכת בחינת עצם העדן, כי אם בחינת הארה בלבד שבאין ערוך כלל לגבי עצם העדן. וזהו מ"ש ויטע גו', דענין הנטיעה הוא שזורעים גרעין בארץ, וכאשר הגרעין נרקב הרי זה העלאת מ"ן לעורר את כח הצומח שבארץ להצמיח דבר חדש, וגם לאחרי שצומח דבר חדש, אזי יש בו התלבשות המזל, כמארז"ל אין לך עשב למטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל, והרי מה שמאיר מהמזל בהעשב שצומח וגדל ממנו הוא רק הארה בלבד שבאין ערוך לגבי עצם המזל. וזהו ויטע הוי' אלקים גן בעדן מקדם, שהמשכת בחינת עדן בהגן היא בדוגמת הארת המזל בהדבר הנצמח, היינו, שהיא באין ערוך לגבי בחינת עצם העדן. ויתירה מזה, שעצם בחינת העדן הוא התענוג כפי שהוא בהבורא, ומה שנמשך בגן, הרי זה בחינת התענוג המלוכש בשם הוי', דהוי' הוא מלשון מהוה, היינו, ששייך להתהוות הנבראים, וא"כ הרי ריחוק הערך שביניהם הוא כמו האין ערוך דנברא לבורא.

והנה כל זה הוא בחינת הג"ע מצד עצמו. אך עז"נ ויקח גו' את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, והיינו, שע"י עבודת הקרבנות (לעבדה ולשמרה), כולל גם ענין הקרבנות שבעבודת האדם, וכמבואר במ"א בענין הקרבת החלב והדם שהו"ע הקרבת החיות והתענוג (דער קאָך און געשמאַק) שבו, אזי ממשיכים בחינת עצם העדן. וכנ"ל שענין זה נעשה בפרט ע"י הקרבנות, וע"י תומ"צ בכלל. והטעם שבכח התומ"צ להמשיך בחינת העצם, לפי שיש בהם בחינת העצם, שהרי ענין התורה הוא כמאמר אנה נפשי כתבית יהבית, והמצוות הם רצון העליון, והרי בהרצון ישנו העצם ממש, וכמאמר הבעש"ט שבמקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא בעצמו, וכמו"כ יובן באדם העליון, שכיון שהתומ"צ הם רצונו ית', הנה שם הוא נמצא בעצמו.

(סה"מ תשי"ט עמ' קמז – קמט)

יום ה' (כח אד"ש)

"ועולם האצילות וכו'"

אצילות הוא ביטול במציאות [שזהו ביטול נעלה יותר מאשר הביטול ד"מרכבה" (שיכול להיות גם בבי"ע) – שהרי "מרכבה" אינה ה"רוכב", כי אם מציאות בפני עצמה, אלא אין לה רצון משלה. רצון הרוכב – בא בפועל ע"י המרכבה. וכדי לבוא לביטול זה, צריך להיות ענין ההשתחוואה – "ותשתחווינה לאלומתי" – כפי שמבאר רבינו הזקן (תו"א וישב כח, ב) שההשתחוואה הו"ע הביטול, היינו שלעת עתה אינו אוהז בדרגא זו, אלא שמשתחוואה לענין נעלה יותר] איהו וחייהו חד ואפילו איהו וגרמוהי חד.

(התוועדויות תשי"ז ח"א עמ' 293)

יום שב"ק (א ניסן)

"וכמו בתפלת שמונה עשרה שהיא באצילות ובפרט בהשתחווא' שבה שכל השתחוואה היא בבחי' אצילות"

ובעבודה הו"ע ביטול במציאות, שזהו הביטול דשמו"ע שהוא כעבדא קמי מריה, שאין זה ענין של תשוקה ועליה, כי אם ביטול במציאות. דהנה, ענין ההעלאה הוא בהיותו רחוק מהאין האלקי, ומרגיש אין האין שמהווה מחיה ומקיים אותו בכל רגע ורגע, אבל אינו נמצא בהאין עצמו, ואז הוא בתנועה של העלאה, באהבה עזה כרשפי אש. אבל בשמו"ע שהוא נמצא בהאין עצמו, אזי הוא בביטול במציאות, ולא שייך אז ענין ההעלאה. ועד"מ המשתחוה לפני המלך, שאז הוא בביטול במציאות לגמרי, ואילו ענין ההעלאה והתשוקה שייך דוקא כאשר הוא בריחוק מהמלך, שאז הוא משתוקק אליו, אבל כאשר בא ועומד לפני המלך אזי הוא מתבטל בכל עצמותו לגמרי.

(סה"מ תשי"ט עמ' מ)

*

וכמו"כ הוא בעבודה, שתחלה צריכה להיות העבודה דפשיט, שלא יהיו לו רצונות כלל, ואח"כ העבודה דכייף. וזהו שתחלת העבודה הוא בביטול והודאה. וכמו"כ הוא בעבודת כל יום, שהתחלת העבודה היא באמירת מודה אני, הודו להוי', ואח"כ היא העבודה דפסוד"ז וכו', עד להביטול דק"ש בבחינת בכל מאדך, ועד להביטול דשמו"ע שהוא בבחינת ביטול במציאות. וכמשנת"ל בענין הביטול דשמו"ע שהוא ביטול שלמעלה מטו"ד, בחינת פנימיות הלב, שע"ז ממשיך רצון חדש, והיינו לפי שהוא בביטול כל מציאותו לגמרי. והגם שבתפלת שמו"ע ישנו ענין בקשת צרכיו, ולכאורה הרי זה היפך ענין הביטול במציאות, אך הענין בזה, שע"י הקדמת העבודה דק"ש בבחינת בכל מאדך, אזי אינו מציאות

לעצמו כלל, וע"ד שנת"ל שאמיתית מציאות יש הנברא הוא יש האמיתי, ולכן גם בקשת צרכיו הפרטים אינה בסתירה לענין הביטול במציאות, לפי שגם מציאות יש הנברא הוא יש האמיתי. וכל זה הוא ע"י העבודה דכלי ריקן.
(סה"מ תשי"ט עמ' צג, צד)

עלונים אלו אי"ה יאוגדו לכדי ספר עם סיומו של מחזור לימוד השיעור היומי בתניא.
הערות והארות ותיקוני שגיאות הדפוס, יתקבלו בברכה.

בסייעתא דשמיא יצא לאור

ספר "ביאורים בספר התניא"

הכולל ביאורים והעשרת ההתבוננות בספר התניא

ערוכים מכתבי כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

כרכים א, ב – מחזור ראשון

כרכים ג, ד – מחזור שני

כרך ה-לקוטי אמרים מחזור שלישי

להזמנות: 0527155039

יחי אצותנו מורנו ורבינו מלך המשית לעולם ועד

לקבלת העלון ישירות לדוא"ל: A770@012.net.il